

Laitilan kaupungin lausunto TE2024 –julkisten työvoima ja yrityspalveluiden uudelleenjärjestämisen lakiesitykseen.

TE2024-uudistus on kokonaisuutena tervetullut ja tukee kuntien elinvoimaisuuden vahvistamista. Työllisyys- ja yrityspalvelujen järjestämisen tehtävän tulee olla osa kuntaorganisaatiota ja kehittämisjärjestelmää. Lähtökohtaa, kuntapohjaista työvoimapalvelua, uudistukselle voidaan pitää kannatettavana. Nyt esitetystä mallissa järjestämistä vastuu ollaan siirtämässä työllisyysalueille tai yhteistoiminta-alueille, jolloin malli ei tue pienempien kuntien työllisyyden hoidon tavoitteita ja vaikutusmahdollisuudet ovat rajalliset. Esitetystä 20 000 työvoimapohja-vaateesta tulee luopua. Ydinasia on uusien tehtävien muodostama synergia kunnissa jo olevien tehtävien kanssa ja se, miten parhaiten yhteys saadaan muodostettua asiakasta tukevaksi kokonaisuudeksi. Uudistus onnistuessaan ja oikein toteutettuna antaa mahdollisuuden kuntalaisten hyvinvoinnin sekä kunnan elinvoimaisuuden ja kilpailukykyyn lisäämiseen. Erityistä huomiota on kiinnitettävä lähipalveluiden saatavuuteen ja toimivuuteen lähellä asiakkaita sekä rahoituksen ja resursoinnin oikeellisuuteen.

Huolestuttavaa on, että rahoitus- ja järjestämistä vastuu tullaan erottamaan toisistaan, jolloin yhteistoiminta-alueet vastaavat toiminnasta, mutta rahoitusvastuu olisi kunnilla. Mikäli rahoitusvastuu on kunnilla, tulee kunnalla olla täysi vaikutusmahdollisuus työllisyyden kokonaisuuteen järjestämistä vastuullisena toimijana. Tuotettavien palvelujen järjestämisen osalta vallan ja vastuun tulee olla samalla taholla. Vastuuta työttömyysturvan tasosta tulee voida tarkastella uudelleen ja tehdä tarvittavia muutoksia, mikäli osoittautuu ettei uusi rahoitusmalli ole kannustava tai kohtele kuntia oikeudenmukaisesti. Laajan työttömyyden rahoituskriteerien tulee muuttua tasapuolisemmaksi suhteessa työikäisen väestön kriteereihin. Tällä tasoitettaisiin kuntien omien vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolelta tulevien suhdannevaihteluiden ja äkillisten muutosten taloudellista riskiä. Rahoituksessa olisi otettava huomioon tarkemmin myös työvoiman kausivaihtelut rahoituksen ajankohtaa mietittäessä. Kannustinmallissa ei oteta riittävästi huomioon kuntien erilaista väestöpohjaa, ikärakennetta tai luonnollista työssäkäyntialuetta. Keskuskaupunkien ulkopuolella on paljon alueita, jotka kärsivät eri toimialoilla työvoimapulasta ja joilla työttömyysaste on alhainen. Tämä tarkoittaa, että toimenpiteet työttömien työllistämiseksi vaatii enemmän toimenpiteitä kuin korkeamman työttömyyden alueilla. Rahoitusmallin tulisi mahdollistaa myös työvoiman kohtaantoon ja työvoimatarpeen toimenpiteet. Huomioitavaa myös siirron aikataulu, kuntien valtiosuosipohjaan siirtyvien tehtävien kustannukset tulisi määritellä siirtovuoden talousarvion perusteella. TE-palveluiden rahoituksen laskennallisen kuntiin kohdentumisen nykytilan sekä tulevan tehtävien rahoitusmallin välillä on suuria eroja. Tilanteen sopeuttamiseksi esitetään kahden vuoden sopeuttamisaikaa ja kolmanneltä täydestä vuodesta lähtien rahoitus perustuisi valtiosuosikriteeriin. Pidämme sopeutusaikaa liian lyhyenä varsinkin tilanteessa, jossa kuntien toimeenpanokyky laadukkaaseen muutokseen täytyy turvata.

Hyvinvointialueen rooli, vastuu ja kannusteet suhteessa kuntiin tulee selkeyttää. Hyvinvointialueilla tulee myös olla vastuuta pitkään työttöminä olleiden kustannuksista, kuten osa työttömyysturvan perusosasta pitkäaikaistyöttömiä koskien. Hyvinvointialueilta puuttuvat taloudelliset ja lainsäädännölliset kannustimet edistää sosiaali- ja terveystalouksia saavan työttömän parempaa pääsyä työmarkkinoille.

Esitetyllä, vähintään 20 000 työllisen kriteerin perusteella kunnat asetetaan eriarvoiseen asemaan keskuskaupunkien ulkopuolella. Kriteeri ei tue vaatimusta luonnollisesta työssäkäyntialueesta tai lähellä maakuntarajaa tai maakuntarajassa kiinni olevassa kunnassa. Yhteistoiminta-alue voi ylittää maakuntarajan, mutta onko se kannattavaa toimintaa kahden eri hyvinvointialueen vuoksi. Varsinkin pitkään työttöminä olleiden osalta hyvinvointialueen palvelut ovat kriittisiä ja rajapinta hyvinvointialueiden ja Kelan palveluihin on määriteltävä paremmin.

Lakiesityksen mukaan kunnat eivät ole jatkossa oikeutettuja palkkatuen käyttöön, vaan jatkossa palkkatuella työllistäminen koskisi ainoastaan yrityksiä ja kolmatta sektoria. Pitkäaikaistyöttömyyden hoidossa kuntien työllistämistoimilla on ollut suuri merkitys. Olisi tärkeää, että luotaisiin sellainen malli, jota kunnat voisivat myös hyödyntää osana työllisyystoimia. Tämä koskettaa osatyökyisten työllistämistä ja myös vaikutusta kuntien saamaan valtionosuusrahoitukseen.

Valtiolta kunnille siirtyvien tehtävät ja henkilöstön määrä tulee selkeästi määritellä. Samoin tulisi määritellä mitkä tehtävät ei siirry kunnille vaan jäävät valtiolle. Kuntapalvelut tulisi rinnastaa valtion työllisyysmäärärahoihin tuotettaviin palveluihin ja palvelut tulee laskea viralliseen aktivointiasteeseen. Lakiesityksessä valtion rooli on poikkeuksellisen vahva, eikä huomioi kuntien itsehallinnollista asemaa tarpeeksi.

Esityksen mukaisesti KEHA- keskus vastaisi työvoimapalvelujen valtakunnallisista tietojärjestelmäpalveluista, joka on kannatettavaa valtakunnallisen tilastoinnin vertailtavuuden osalta. Esitys antaa mahdollisuuden käyttää muuta asiakastietojärjestelmää, tässä on kuitenkin huomioitava järjestelmien yhteensovittamiset ja integraatiota kustannuksia lisäävänä toimintona, jotka tulisi huomioida myös valtionosuustarkastelussa. Tunnistettavia tietojärjestelmäriskejä ovat edellä mainitun järjestelmien moninaisuuden ja yhteensovittamisen lisäksi, käyttöönoton ja kokonaisarkkitehtuurin sekä tietosuojan. Tiedonhallinnan, tietosuojan ja rekisterin käyttöoikeuksien tulee olla selvillä lain tullessa voimaan. Järjestämisvastuun malli on tässä suuressa roolissa, miten suojattua tiedon tulee olla. Tärkeää on, että tiedonvaihdon tulee olla mahdollista kaikkien niiden tahojen kesken, jotka työllisyyttä edistävät. Tässä on huomioitava tietojen siirtyvyys hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevien sote-palveluiden ja kuntien työllisyyspalveluiden välillä.